

Відповідальний за випуск професор *В. І. Борисова*

Актуальні проблеми приватного права : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 19 лют. 2016 р.). – Х. : Право, 2016. – 364 с.

ISBN 978-966-458-981-6

19 лютого 2016 року кафедрою цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого разом з Національною академією правових наук України і Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» проведена науково-практична конференція, присвячена пам'яті професора, доктора юридичних наук, члена-кореспондента АН УРСР Василя Пилиповича Маслова.

Проведення такого заходу було започатковано ще у 2003 році і з того часу традиційно відбувається кожного року, збираючи вчених з провідних наукових установ і вищих навчальних закладів України, а також практичних робітників – суддів, нотаріусів, адвокатів, юрисконсультів.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених з основних проблем цивільного, сімейного, житлового та господарського права.

Видання адресоване науковим робітникам, аспірантам, викладачам юридичних факультетів і вищих юридичних навчальних закладів, а також працівникам суду, адвокатури, органів юстиції, практикуючим юристам, іншим особам, які вивчають і застосовують цивільне, сімейне, житлове та господарське законодавство.

**УДК 347
ББК 67.34**

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2016
- © Національна академія правових наук України, 2016
- © Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України», 2016
- © Видавництво «Право», оформлення, 2016

ISBN 978-966-458-981-6

<i>Жилінкова О. В.</i> ОБОВ'ЯЗКОВІ ЛІЦЕНЗІЇ НА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАКТИКИ	93
<i>Жорнокуй Ю. М.</i> УЧАСТЬ КОРПОРАТИВНОГО СЕКРЕТАРЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА У ВИРІШЕННІ КОРПОРАТИВНОГО КОНФЛІКТУ	95
<i>Жорнокуй В. Г.</i> ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ НЕМАЙНОВИХ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ У ПРЕДМЕТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	98
<i>Зеліско А. В.</i> ОБОВ'ЯЗОК ЛОЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ЩОДО ІНТЕРЕСІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА	100
<i>Игнатенко В. Н.</i> СУБ'ЄКТИ ЗАВЕЩАТЕЛЬНОГО ВОЗЛОЖЕННЯ	103
<i>Исаев А. Н.</i> К ВОПРОСУ О НАСЛЕДОВАНИИ НАЛИЧНЫХ ДЕНЕГ	105
<i>Крат В. І.</i> ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕДІЙСНОСТІ ЗАПОВІТУ	108
<i>Коробцова Н. В.</i> ПРАВО НА ТАЄМНИЦЮ МЕДИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: НЕВИРІШЕНІ ПИТАННЯ	110
<i>Кочин В. В.</i> ОБ'ЄКТИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	112
<i>Кривобок С. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ МАЙНА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ ПРИВАТИЗАЦІЇ	115
<i>Кривошеїна І. В.</i> ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	118
<i>Кухарев О. Є.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ ПІСЛЯ СМЕРТІ ВІДЧУЖУВАЧА	120
<i>Міненкова Н. О., Печений О. П.</i> ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ НЕДІЙСНОСТІ ЗАПОВІТУ	123
<i>Надьон В. В.</i> АНАЛІЗ СТАТТІ 65 СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	125
<i>Новохатська Я. В.</i> ЗДІЙСНЕННЯ ПОДРУЖЖЯМ ПРАВА СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	128
<i>Первомайський О. О.</i> ПРАВО НА ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ	131
<i>Панова Л. В.</i> ЩОДО ПОНЯТТЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ	134
<i>Пономаренко О. М.</i> К ВОПРОСУ ОБ УЧАСТИИ РЕБЕНКА В ЗАКЛЮЧЕНИИ СЕМЕЙНЫХ ДОГОВОРОВ.....	137

На підставі викладеного можна стверджувати про існування різних концептуальних підходів до тлумачення поняття «немайнові корпоративні права», що обумовлює не лише певну неузгодженість на доктринальному рівні, але й у ряді випадків не дозволяє знайти єдиний законодавчий підхід до врегулювання корпоративних відносин. Указані різночитання й розбіжності, на нашу думку, вимагають подальшого наукового узагальнення та дослідження.

Список використаних джерел:

1. Спасибо-Фатєєва І. В. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності / І. В. Спасибо-Фатєєва // Вісник комерційного права. – 2004. – № 5.

Зеліско А. В.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОБОВ'ЯЗОК ЛОЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ЩОДО ІНТЕРЕСІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Окреслюючи масштабні тенденції подальшого розвитку господарських товариств, варто відзначити те, що підняті у період набрання чинності ЦК та ГК України проблеми узгодженості інтересів усіх учасників та безпосередньо юридичної особи, отримали активне продовження в сучасних соціально-економічних реаліях. В першу чергу вказане проявляється у зміщенні акцентів із належного рівня забезпечення реалізації прав учасниками на належну реалізацію ними своїх обов'язків. Відповідно, простежується залежність від особи учасника усіх товариств, незалежно від належності їх до об'єднань капіталів чи осіб. З цього приводу І. В. Спасибо-Фатєєвою було відзначено, що, навіть в АТ, яке є максимально абстраговано від особистої участі і сконцентроване на участі капіталом, відривати значення капіталу від суб'єктного субстрату АТ, в інтересах якого і було його створено, недопустимо.

Очевидним є те, що учасник повинен діяти не лише у своїх індивідуальних інтересах, але й у інтересах юридичної особи, до складу якої він входить. А, враховуючи поширену на практиці недобросовісність дій учасників щодо інтересів товариства, окреслена нами проблема має яскраво виражене прикладне значення, окрім того, свідчить про тенденцію до взаємопроникнення кваліфікуючих ознак об'єднань осіб та об'єднань капіталів, на які прийнято умовно поділяти господарські товариства.

Питання реалізації наданих учасникам повноважень в інтересах не лише особистих, але й інтересах товариства віднаходить своє відображення у доктрині та практиці в обов'язку добросовісності по відношенню до юридичної особи. Варто відзначити те, зарубіжна практика свідчить про ефективне та апробоване використання такого роду механізмів в корпоративних юридичних особах. У законодавстві більшості держав обов'язок учасників здійснювати свої корпоративні права та обов'язки добросовісно по відношенню до товариства іменується обов'язком лояльності. Особливої уваги потребує той факт, що ці обов'язки встановлюються не лише для особових товариств, але й для учасників товариств, що є об'єднаннями капіталів. Наприклад, згідно із §48 Закону Австрійської Республіки «Про акціонерні товариства» акціонери зобов'язані сплачувати внески до акціонерного капіталу та дотримуватися принципу лояльності по відношенню до товариства. В §8(1) Закону Австрійської Республіки «Про товариства з обмеженою відповідальністю» передбачена можливість закріплення у статуті немайнових обов'язків учасників із зазначенням обсягів їх виконання та умов компенсації за невиконання. Обов'язок лояльності учасників по відношенню до товариства встановлює Закон Республіки Чехія «Про комерційні корпорації» (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích), при чому цей обов'язок знову ж таки передбачається для усіх видів товариств, як заснованих на об'єднанні осіб, так і на об'єднанні капіталів.

Легітимізований обов'язок лояльності учасника щодо товариства і у законодавстві Республіки Польща. Зокрема, обов'язок лояльності передбачено у § 2 ст. 56 КТТ стосовно повних товариств. А. Опальські зазначає, що обов'язок лояльності для учасників ТОВ і АТ полягає в утриманні від дій, які порушуватимуть принципи добросовісності,

чесності та добрих звичаїв. Перелік таких дій є невичерпний. Д. Вайда, розкриваючи проблематику реалізації такого обов'язку лояльності акціонерів в АТ, наголошує на доктринальній дискусійності цього питання, оскільки не визначено коло суб'єктів, перед якими акціонер пов'язаний обов'язком лояльності. Безперечно, що проблема оціночного тлумачення обов'язку лояльності має місце, а тому потребує залучення додаткових механізмів попередження суб'єктивізму з боку інших учасників у його оцінці.

У вітчизняній доктрині питання легалізації обов'язку лояльності учасників щодо інтересів товариства розробляється, в основному, лише стосовно повних та командитних товариств. Наприклад, С. В. Казанцев відзначає, що тісні особисто-довірчі відносини, що зв'язують учасників командитного товариства, вимагають від них лояльності як по відношенню один до одного, так і по відношенню до товариства, як структури, що їх об'єднує. До них можна віднести норми, що зобов'язують учасників докласти зусиль для досягнення товариством поставлених цілей і норми заборони, що зобов'язують відмовитися від вчинення дій, що можуть завдати шкоди товариству. Однозначно позитивно потрібно сприйняти запропоноване С. В. Казанцевим змістове тлумачення принципу лояльності, зазначивши при цьому, що, за умови імплементації у вітчизняне законодавство, дане поняття повинно належати до роду оціночних, та наповнюватися конкретним змістом чи то в установчих документах (статуті) або ж тлумачитися в судовому порядку під час виникнення корпоративних конфліктів. Ідентифікація дій чи бездіяльності учасника в якості не лояльних по відношенню до товариства залежить від організаційно-правової форми юридичної особи, сфери її діяльності, ділової репутації тощо. Тобто, тут в дію включаються фактори не лише правові, а й соціально-економічні. Підсумовуючи положення про обов'язок лояльності учасників по відношенню до товариства, слід вказати на позитивне сприйняття легалізації таких механізмів у вітчизняному законодавстві у всіх організаційно-правових формах господарських товариств (навіть у тих, що традиційно вважаються класичним втіленням об'єднань капіталів – АТ, ТОВ), оскільки вони спричинятимуть превентивну дію щодо виникнення корпоративних конфліктів в корпоративних юридичних особах та сприятимуть ефективному і повноцінному функціонуванню останніх у ринкових умовах.